

24.lekce: DÁMA PROTI 3 LEHKÝM FIGURÁM

Poziční oběť dámy chápeme jako vynucený manévr, jímž dochází na šachovnici k podstatné změně struktury figur. Jejím bezprostředním důsledkem je změna strategických plánů i techniky hry.

Poziční oběť dámy za 3 lehké figury je v současnosti chápána spíše jako výměna a setkáváme se s ní dosti často. Ustálil se i názor, že 3 lehké figury jsou silnější a to ve střední hře i koncovce.

Schüssler-Polugajevskij

Diagram č.99

V úvodním příkladu se příčinou neštěstí bílého – ostatně jako v mnoha jiných případech – stal mezitah.

Schüssler – Polugajevskij, ME 1981

1.Sc3 Bílý logicky předpokládá, že dáma ustoupí. 1. – exf3!

2.Sxa5 fxe2 3.Dxe2 Jxa5 Pro bílého jistě šokující bilance. Černé figury jsou aktivnější a nyní chce zlepšit jejich součinnost a odrážet pokusy bílého o protihru. 4.Dd2 Jb3 5.Df4 Sd5!

Blokáda i centralizace! 6.c6 Vfc8 7.Vd3 Vb6 8.c7 Sf8 9.h4 Jxd4 10.Ve1 Jf5 11.h5 Vc6 12.g4 Je7 13.h6 V6xc7 14.De5 Jc6 15.Df4 Je7 16.De5 Vc4 17.f3 V8c7 18.Kf2 Sxh6 19.Vb1 Sg7 20.Dh2 Vc2+ a bílý překročil čas.

Bañas – Biriescu

Diagram č.100

Martinovič - Lukacs

Diagram č.101

Bañas – Biriescu, Satu Mare 1979

Podezřelému postavení černé dámy bílý neodolal a zahájil kombinaci, po které měl dámu za 3 lehké figury. 1.Jd6+?! Sxd6 2.Sb5 Sxf4 3.Sxc6+ Jxc6 Na místě jsou však tři otázky: Získal dámu bílý, šlo o léčku černého nebo o pouhou výměnu figur. Shodují se s názorem, že o šlo o nevýhodnou výměnu pro bílého. Nejtěžší je pak v krátkém čase v nezvyklé pozici zachovat rovnováhu a nalézt objektivní plán hry. 4.Df3 Sd6 5.0-0-0 0-0-0 6.a3 h5 7.g5 Jd5 8.Jxd5? Lze pochopit, že bílý hledá volné sloupce pro své věže, ale lepší bylo 8.Je4 Sxe4 9.Dxe4 Sf4+ 10.Kb1 Sxg5 11.c4 s komplikovanou hrou. 8. – exd5 9.h4 Vhe8 10.Dh3+ Ve6 11.Vhe1 Vde8 12.Vxe6 Vxe6 13.f3 Kb8 14.Dg2 Je7! Lehké figury zahajují lov na slabého pěšce h4 a bílá dáma jen bezmocně přihlíží. 15.Df2 Jf5 16. Ve1 Sg3 17.Vxe6 fxe6 18.Dd2 Jxh4 19.De3 Sf7 20.Kd1 Jf5 21.Dg1 h4 a bílý se vzdal, když nezabrání postupu h pěšce.

Martinovič – Lukacs, Sarajevo 1981

Černý zahájil kombinaci, jejím výsledkem byl “zisk“ dámy za 3 lehké figury. 1. – g5?! 2.Jd3 Jxc4 3.Dxc4 Se6 4.Dd4 Jh5 5.Sxh5 Sxd4 6.exd4 axb4 7.axb4 g4 K této pozici mířil černý. Nyní hrozí tahem Dg5 získat materiál, ale lehké figury soupeře jsou proti. 8.d5! cxd5 9.Jf4 Vxa1?! Přiznání nezdaru kombinace. 10.Vxa1 d4 11.Je4 Kg7 12.Vfe1 d3 13. Jxe6 Vxe6 14.Sxg4 Ve5 15.Sf3 Db6 16.Jg3 Dxb4 17.Ved1 d2 18.Kf1 b5 19.Je2 d5 20.Va2 Dh4 21.h3 Vf5 22.Vaxd2 Vxf3 23.gxf3 Dxb4+ 24.Kg1 Dxf3 25.Jg3 f5 26.Vd4 f4 27.V1d3 Dg4 28.Vxf4 1 - 0

Domácí úkol:

1. Bosch – Landau, 1939

B: Kg1, Dd3, Va1, Vf1, Se2, Se3, Jc3, Jd4, pa2, b2, c2, e4, f4, g2, h2

Č: Kg8, Db6, Va8, Vf8, Sc8, Sg7, Jc6, Jg4, pa7, b7, d6, e7, f7, g6, h7

Bílý zahrál 1. Jd5 a po 1. – Sxd4 se rozhodoval mezi 2. Jxb6 a 2. Sxg4. Co má hrát?

Jednoznačně 2. Sxg4 Sxe3+ 3. Dxe3 Dxe3+ 4. Jxe3 Sxg4 5. Jxg4 s rovnou hrou. V partii se stalo 2. Jxb6? Sxe3+ 3. Kh1 Sxb6 4. Sxg4 Sxg4 5. f5 gxf5 6. exf5 Je5 7. Dg3 Kh8 8. Dh4 Sd8 a černý má lepší hru.

2. Ehlvest – Dolmatov, Sverdlovsk 1984

B: Kg5, Df6, pa2, e5, f4, h4 Č: Kg8, Sc5, Sd5, Je7, pa3, b6, e6, g6 Černý na tahu.

Černý odmítl remízu opakovaním tahů, nyní se zalekl hrozby Kg5-h6 a chybou 1. – Se4? odevzdal pěšce 2. Dxe6+ Kg7 3. Df6+ Kh7 4. Df7+ Kh8 5. De8+ Kg7 6. Dd7 a po složitém boji prohrál. Mohl hrozbu pokrýt jinak? Ano. Po 1. – Sxa2 2. Kh6 Jf5+ 3. Kxg6 Je7+ 4. Kh6 Jf5+ musí bílý opakovat tahy, ústupy bílého krále vedou k výhodě černého.

25. lekce: DÁMA PROTI VĚŽI A LEHKÉ FIGUŘE

Poziční oběť dámy za věž a lehkou figuru lze považovat skoro za typickou. Často ani v koncovce není snadné uplatnit přednosti dámy.

S touto obětí se setkáváme v některých zahájeních v raném stadiu partie.

D45: 1. d4 Jf6 2. Jf3 e6 3. c4 d5 4. Jc3 c6 5. e3 Jbd7 6. Dc2 Sd6 7. e4 dxe4 8. Jxe4 Jxe4 9. Dxe4 e5 10. dxe5 0-0 11. exd6

D85: 1. d4 Jf6 2. c4 g6 3. Jc3 d5 4. cxd5 Jxd5 5. e4 Jxc3 6. bxc3 Sg7 7. Jf3 c5 8. Se3 Da5 9. Dd2 Jc6 10. Vb1 0-0 11. Vb5 cxd4 12. Vxa5 dxe3

E04: 1. d4 Jf6 2. c4 e6 3. g3 d5 4. Sg2 dxc4 5. Jf3 c5 6. 0-0 Jc6 7. Da4 cxd4 8. Jxd4 Dxd4 9. Sxc6+ Sd7 10. Vd1 Dxd1+ 11. Dxd1 Sc6

Hra je v těchto případech složitá a názory obou stran se mění s každou novinkou..

Hort – Alburt

Diagram č. 102

Do pokladnice šachových evergreenů se zařadí ukázka z partie

Hort – Alburt, Děčín 1977. Bílý svým posledním tahem zahrál b3, čímž naznačil, že pěšec d5 je nepřímo kryt vazbou. Černý pěšce překvapivě vzal 1. – Jfxd5 2. Jxd5 Jxd5 a bílý jej chtěl potrestat po 3. Jf1 Přišlo však 3. – Jc3!! 4. Sxb7 Sxb7! a bílému začaly starosti. Hned první tah 5. Dd3? zahájil podivné manévry bílé dámy, což lze přičíst i určitému šoku z oběti. 5. – Se4 6. De3 Sd4 7. Dh6 Sxb1 8. a3 Sa2 9. Jd2 Vf8 10. b4 cxb4 11. axb4 Vxb4 12. Jf3 Sg7 13. Dh3?! Se6 14. Df1 Dáma v sutěru a bílý na kolenou. 14. – Sc4 15. Kg2 Va1 Aktivita černých figur je maximální. 16. Jg1 Vbb1 17. Kh3 h5 18. f4 Se6+

19. Kg2 Jd5 20. Kf3 Sc3 21. Vd1 Sb2 a bílý se vzdal.

Xie Jun – Alterman

Diagram č.103

V silném turnaji v hlavním městě Číny se utkali exmistryně světa Xie Jun s Altermanem,1997, a v pozici diagramu má černý na tahu velké problémy. Ihned prohrává 1. – Jxe3? Pro 2.Jxf6+, i v ostatních variantách má bílý lepší hru. Černý se proto rozhodl k poziční oběti dámy. 1. – Dxd5! 2.Dxd5 Jxe3 3.Dd2 Jxd1 4.Dxd1 Se6 5.Sb5 a6 6.Sa4 Vfd8! Pro černého je důležité ovládnout volný sloupec a zabránit výměně věží,což by zvýšilo šance bílého. Chybou je pseudoaktivní 6. – b5 7.Sb3 Sxb3 8.axb3 Vfd8 9.De2 Vd4 10.Vd1 Vad8 11.Vxd4 Vxd4 12. c3 a bílý si vytvoří volného pěšce. Další průběh partie je velmi poučný i srozumitelný. 7.De2 Vd4 8.Sb3 Sxb3 9.axb3 Vad8 10. g3 Kg7 11.f4 V8d5 12.Df3 e6 13.Ve1 h6 14.h4 h5 15.c3 Vd3 16.Df2 Vd7 17.b4 Vd2 18.Ve2 V2d5 19.Kc2 Vd3 20.Ve4 b5 21.Ve3 V3d5 22.De2 V5d6 23.Vf3 Vd8 24.Vf1 V8d7 25.Val Vd8 26.Dg2 V8d7 27.Vh1 Vd5 28.Vh2 Vd8 29.Df3 V8d7 30.g4 hxg4 31.Dxg4 Vh5 32.Dg1 Vd6 33.Df2 e5 34.fxe5 Sxe5 35.Vh3 Sf6 36.Kb3 1/2 – 1/2

Domácí úkol:

Alburt – Kasparov, Luzern ol. 1982

B: Kf3,Dc6,Jd5,pf2,g3,h4

Č: Kg7,Vd2,Sd8,Je6,pd6,e5,f7,g6,h5 Bílý na tahu.

Na šachové olympiádě v Luzernu – kde naši slavně získali stříbrné medaile – hrál na 2.š. za družstvo SSSR 19letý Kasparov a docílil 8,5 bodů z 11ti partií. S Alburtem obětoval dámu,ale bílý se výborně bránil. Pokud by zahrál 1.Db7 nebo 1.Dc4 bude se černý těžko prosazovat. Ale bílý zahrál 1.Ke3?! a černý jej ihned poučil,že je to těžká chyba.Jak?

1. - Ve2+! 2.Kd3 e4+ 3.Kc4 Vc2+ 4.Jc3 Sf6 5.Dxe4 Vxc3+ 6.Kd5 Vc5+ 7.Kxd6 Se5+ 0 - 1

26.lekce: POZIČNÍ OBĚŤ KVALITY A FIGURY

Poziční oběť kvality nebo figury, na rozdíl od oběti taktické, slouží strategickým cílům v partii. Jejím nejčastějším motivem je:

- zahájení nebo podpora útoku na krále,
- rozrušení pěšcové struktury
- umístění důležité figury na významných bodech,
- další stupňování iniciativy,
- materiální či poziční kompenzace,
- zkomplikování horší pozice v obraně.

Poziční oběť kvality se stala běžnou součástí strategického arzenálu špičkových šachistů a je trochu i zrcadlem jejich technické úrovně.

Koblížek - Gonsior

Diagram č.104

Adams - Jepišin

Diagram č.105

Diagramy č.104 a 105 ukazují typické příklady ze dvou zahájení, s nimiž se mladí hráči potýkají od svých začátků a měly by pro ně být varováním možného nebezpečí.

V partii Koblížek – Gonsior, 1968 byl útok bílého nedůrazný a vedl jen k oslabení pozice vlastního krále. 1. – Vxc3 2.bxc3 Vxc3 3.Dd2 Dg3+ 4.Kh1 Dxh3+ 5.Kg1 Jc4 S tempem uzavírá matovou síť. 6.Df4 Vg3+ 7.Kf2 Vg2+ 8.Ke1 Dc3+ a bílý se vzdal

Adams – Jepišin, Ter Apel 1992

1. – Sxf3 2.Jxf3 Vxf3! Typická oběť kvality v řadě variant Francouzské hry, jejímž motivem je rozbití pěšcového krytu bílého krále popř. útok na centrální pěšce d4 a e5. 3.gxf3 Jd4 4.Kg2 Jef5 5.Sg3 Df7 6.f4 g5 Otevřením dráh k bílému králi partie končí. 7.cxd5 gxf4 8.dxe6 Dh5! 9.e7 Jxh4+ a bílý se vzdal. Po 10.Sxh4+ Dg4+ 11.Sg3 f3+ 12.Kh2 Dh5+ 13.Kg1 Je2 mat.

Korčnoj - Ivančuk

Diagram č.106

Lublinskij - Botvinnik

Diagram č.107

Korčnoj – Ivančuk, Istanbul ol. 2000

1. – Vxe3 Odstraňuje důležitou obrannou figuru. 2.fxe3 Dh4 3.Vd2 Po 3.Kh1 ihned vyhrává 3. – Df2! 3. – Dg3+ 4.Kh1 Dxe3 Jde o bílého krále, nikoliv zpětnou konzumaci. 5. Vc2 Jg3+ 6.Kg2 Sf1+ 7.Kh2 Je4 8.Dc1 Dg3+ 9.Kh1 Sd3 10.Vc8+ Kh7 11.Vh8+! Vtipné, leč neúčinné. Kg6 12.Dc6+ Jf6 13.Ve8 Kh7! a bílý se vzdal.

Lublinskij – Botvinnik, Moskva 1943

Bílý stojí lépe a hrozí tahem Df2 sebrat pěšce c5. Dvojice střelců černého je nedobrovolně ukryta za slabými černými pěšci a tak černému nezbyvá, než hledat záchranný pás. Stane se jím oběť kvality v obraně, mnohdy vynucený, složitý, ale také často velmi účinný prostředek. 1. – Vd4! Oběť má i své racionální jádro – spojí slabé pěšce, tvoří volného pěšce a otevírá dráhy střelcům. 2.Je2 Sc8 3.Jxd4? Strategická hrubka, po které bude bílý odsouzen k pasivní obraně. Po správném 3.Sxd4 cxd4 4.Jc1 s dalším Jd3 bojuje o život černý. 3. – cxd4 4.Sf2 c5 5.Vf1 f5 6.Sg3 Sd7 7.Vad1 f4 8.Sf2 g5 9.g4 fxg3 10.Sxg3 Sh3 11. Vf2 h5 12.Vfd2 h4 13.Sf2 Vf8 14.Vd3 Vf4 15.Kh1Kh7 13.Vg1 Sd8 17.De2 Df7 18.Dd1 Dh5 19.Se3 Dxf3+ 20.Dxf3 Vxf3 21.Sxg5 Vxd3 22.Sxd8 Ve3 23.Sb6 Vxe4 a černý vyhrál.

Poziční oběť figury

Setkáváme se s ní řídkěji, než s obětí kvality. Nejčastějšími motivy jsou oslabení soupeřova královského postavení, zadržetí krále v centru, rozbití pěšcového řetězu nebo vytvoření volného pěšce. Poziční oběti jsou pro mladé hráče zvláště obtížné. Jsou ve vývojové fázi, v níž byli seznámeni se základy kombinace, propočtu, kde “dohlédnou“ na konečný výsledek. Ne tak u poziční oběti, ta potřebuje odvalu, sevědomí, poziční cit i zkušenost.

Kovačević – Dizdarevič, Split 2001

Černý obětoval pěšce postupem e7-e5-e4-e3 a má slušnou kompenzaci – bílý král v centru, vývin bílých figur. Co však dál?

Rozhodne se pro pěknou poziční oběť figury 1. – Sxc3!, kterou otevře dráhy pro své figury. 2.bxc3 Jxc3 3.Dc2 Sf5 4.Db3 Je4+ 5.Kf3 Vad8 Černý chce více, než jen remízu po 5. – Jg5+. 6.Vc1 Se6 7.Db2 Df5+ 8.Sf4 g5 9.g4 Dg6 10.Jg3? Prohrává okamžitě, déle mohl vzdorovat po 10.Sc7, ale po 10. – f5! 11.Kg2 fxc4 má černý silný útok. 10. – gxf4 11.exf4 Sd5 12.Jf5 Jd6+ 13.Kf2 Jxf5 a bílý se vzdal.

Diagram č.108

Domácí úkol:

1. Sasikiran – Šabalov, Istambul ol. 2000

B: Kg1, Dd2, Vc5, Ve1, Sb2, Sg2, Jg5, pa2, b3, d3, f2, g3, h4 Jak má bílý na tahu zvýšit aktivitu

Č: Kg8, Dd8, Vb8, Vf8, Sg4, Sg7, Jd4, pa6, b7, e5, f7, g6, h5 svých figur?

Obětí kvality, která mu otevře diagonálu a1-h8. 1.Vxe5! Sxe5 2.Vxe5 Vc8 2. – f6 3.Sd5+

Kg7 4.Sxd4 fxe5 5.Sxe5+ + --; 2. – Jc6 3.Vd5 De7 4.Je4 f6 5.Dh6 Dg7 6.Dxg7+ Kxg7

7.Vxd6+; 2. – Je6 3.Vxe6 Sxe6 4.Dc3 + -- 3.Vd5 Je2+ 4.Kh2 Dc7 5.Je4 f5 6.Dh6! 1 – 0

6. – Dh7 7.Dxh7+ Kxh7 8.Vd7+ Kg8 9.Vg7+ Kh8 10.Jg5 Jc3 11.Vh7+ Kg8 12.Sd5+

2. Ernst – Hermansson, Hasselbacken 2001

B: Kb1, Dh2, Vh1, Sd6, pa2, b2, c4, d4, e5, g5 Č: Kg6, Dd8, Ve8, Vf7, pa7, b7, c6, e6, g4, g7

Bílý obětoval kvalitu (VxJg4) a nyní hrozí tahem Dh5+ zúročit své úsilí. Černý má však překvapující obranu. Najdete ji?

1. – Vh8!! 1. – Vf3? 2.Dh5+ Kf5 3.Vg1 + -- 2.Dxh8 Vf1+! 3.Kc2 Dxh8 4.Vxh8 g3 5.Vh3 g2 6.Vg3 g1D 0 – 1